

İÇ MEKÂN TASARIM STÜDYOSUNDA MEKÂNSAL VE KAVRAMSAL AKTARIM ARAÇLARI OLARAK RENK, ÖRÜNTÜ: YÜZEY ÇALIŞMASI ÖRNEĞİ

Güliz TAŞDEMİR
Başkent Üniversitesi, Türkiye
gulizoktem@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8854-2936>

Büşra GÜMÜŞAY ÖZBEK
Başkent Üniversitesi, Türkiye
gumusaybusra@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6832-4197>

ÖZ

Ecole des Beaux-Arts ve Bauhaus tasarım okullarında yürütülen uygulamalı tasarım stüdyolarından köklenen ‘yaparak öğrenme’ metodu, günümüzde trans disiplinler bakış ile eğitime hizmet eden araçlardan birini oluşturmaktadır. İç mimarlık ölçeğinde atölye eğitimi, uygulamalı olarak gerçekleştirilmekle birlikte tasarımın çıkış noktası olarak kavram gelişiminin bilişsel ve yaratıcı sürecini barındırmaktadır. Bu sürecin aktörü konumunda yer alan öğrenciler, sürece yön verecek anahtar kelimelere ulaşmayı hedeflemektedir. Böylelikle, anahtar kelimelerin karşılıklarının plan düzleminde ve mekânın üçüncü boyuttaki bileşenleriyle aktarım konusu öğrencilerin yüzleşmekte olduğu bir ‘uygulama’ sorunu olarak kabul edilebilir. Çalışmanın amacı ve konusu bu sorunsala bağlı olarak oluşum göstermiş, atölye ortamında renk ve örüntü çalışması, kavram aktarım aracı olarak değerlendirilmiştir. Örüntü ve renk çalışmalarının kavram aktarım aracı olarak iç mekân atölyesi, proje konusunda yer alan çalışmalarla desteklenmesi, Temel Tasarım Eğitimi ile bağlantı kurarak edinilen bilginin sürekliliğini sağlamak bakımından önem taşımaktadır. Araştırmanın amacı, bilginin sürekliliği ve aktarımında yer alan renk-örüntü çalışmalarının, iç mimari ölçekte önemini ve etkisini vurgulamaktır. İkinci sınıf tasarım stüdyosu kapsamında programlanmış çalışma ‘Bir Ticari İşlev için Çekirdek Mekân’ başlığı altında, kurum kimliği ile kavramsal yaklaşımın oluşturulması ve mekânsal karşılığı olan stant tasarımının arayışı hedeflenmiştir. Böylelikle atölye temasında yer alan program kapsamına on beş öğrenciyi almış, atölye sürecinin mekânsal planlama aşamasını takip eden, sekiz saat süreli sınıf içi üretimini içermiştir. Stüdyo çalışmanın tanımlı bir sürecini oluşturan bu araştırma, renk ve örüntü dilinin sonsuz olasılığını katılımcılarına aktarmayı hedefleyen pedagojik bir yaklaşımı içermiştir. Böylece çalışma sonucunda, kurum kimliği, mekân algısı, kullanıcı ve fiziki bileşenler göz önünde bulundurulmuş, kavramsal düşünme becerisinin somut anlamlandırma yolu ile geliştirilmiştir. Bu yaklaşımın ise tasarım sürecine etki ettiği gözlemlenmiş, ürün çıktı kalitesini arttırdığı sonucuna varılmıştır. İlerleyen çalışmalar için detaylı test edilme gerekliliği de çalışmanın sonuçlarından biridir.

Anahtar Kelimeler: Tasarım Eğitimi, Renk, Örüntü, Yüzey Çalışması, Tasarım Stüdyosu, Örüntü Dili

COLOR AND PATTERN AS SPATIAL AND CONCEPTUAL CONVECTION TOOLS IN INTERIOR DESIGN STUDIOS: A SURFACE DESIGN EXAMPLE

ABSTRACT

‘Learning by Doing’ method, that takes its origin ideas from Ecole des Beaux-Arts and Bauhaus design schools, serves education with interdisciplinary vision. Studio education in consideration with interior design, is practiced with creating applications beside its consistence of cognitive and creative process. Students in this process aim to reach keywords that lead design processes. With this way, convection of these keywords in plan geometries and three-dimensional design elements of spaces could be considered as an ‘application’ problem that students faced with in the process. The aim and scope of this study takes its roots from this defined problem and designing patterns with colors in studio environment considered as tools to convey conceptual ideas. Support of pattern and

color studies to convey conceptual keywords in interior design studios in consideration of Basic design principles and making connections with previous information is crucial to provide permanency of conveyed data. The study titled with ‘core space for a commercial function’ is programmed for second year design studio to design stand for a selected and defined corporate identity. It is aimed that selection of corporate identity and conceptual keywords need to be reflected on spatial design elements. Fifteen students participated in this study and worked for creation of patterns for eight hours of design process. This study included a pedagogical approach to convey limitless possibility of color and pattern to reflect conceptual keywords in a defined duration of studio process. As a result of this study, corporate identity, space perception, user profiles are taken into consideration and the ability of conceptual thinking is improved. This approach is observed to increase the quality of designed spaces. Another result showed that this approach needs to be researched in detail for further studies.

Keywords: *design education, color, pattern, surface design, interior design studio, pattern language*

GİRİŞ

Yaparak öğrenme metodunun mimari eğitimde kullanımı, Ecole des Beaux-Arts ve ardından Bauhaus tasarım okullarında yürütülen uygulamalı tasarım stüdyolarından kökenlenmiştir (Knoll, 1997). Problem ve çözüm odaklı proje yaklaşımlarının geliştirilmesi, öğrencilerin özgür ve özgün çözümlere becerisini arttırmıştır. Bu yolla da yaratıcı düşünce biçimleri ve kişisel ifade yöntemlerinin güçlendiği savunulmuştur (Tschimmel, 2010). Schank, Berman ve Macpherson’ın çalışmalarında, öğrencilerin tasarım problemine çözüm önerisi üretme sürecinde aktarılan bilginin, öğrenme ilgisini arttırdığı belirtilmiştir. Belirtilen çalışmalar ışığında, uygulama boyutunun artırıldığı bilgi aktarımında, zihinde bilgi depolamasında artış görülebileceği aktarılmış, kalıcı bilgiye dönüşüm sürecinin hızlandığı eklenmiştir. Böylece, ‘yaparak öğrenme veya öğretme’ yönteminin olumlu çıktılarının elde edilebileceğini savunmuşlardır (Reigeluth and Carr-Chellman, 2009). Ayrıca uygulamalı çalışmalar aracılığıyla öğrenilen bilgilerin, beyinde bağlantılar kurulumunu desteklediği ve benzeri bağlantıların tasarım problemlerini çözme becerisini arttırdığı bu çalışmalarda gözlemlenebilmiştir (Schank, Berman, & Macpherson, 1999).

Bu anlamda ‘yaparak öğrenme metodu’ mevcut çalışmanın katılımcılarına, yüzey tasarım algısı ve tasarlama eyleminde renk harmonilerinin, yüzey kurgusu ile bağlantılı bir biçimde geliştirilebilmesini olanaklı kılmaktadır. Böylelikle öğrencilerin tasarım problemi çözerek aktarılan sözel bilgiyi uygulama yaparak başarılı bir biçimde edinmesi amaçlanmıştır. Atölye sürecinde gerçekleştirilen bu çoğul pratik, öğrenme ortamının düşünsel sürecine etki eden soyut ve somut çalışmaları desteklemektedir. Farklılaşan problemlerin yer aldığı üstbilişsel eylem olan tasarlama durumu da bu yolla güçlendirilmektedir (Solso, R. L., MacLin, M. K., & MacLin, O. H., 2014).

KAVRAM AKTARIM ARAÇLARI OLARAK RENK VE ÖRÜNTÜ

Sözlük tanımına göre, kavram bir nesnenin, duygu veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımıdır (Türk Dil Kurumu, 1957). Kavram, bir problem veya durum karşısında zihinde beliren öncül düşünce olarak tariflenebilir. Bu anlamda yaratıcılık gerektiren her alanda probleme karşı üretilen veya problemle birlikte üretilen düşünsel süreç, bir sürecin ana kaynağını tanımlayabilir.

Mekânsal bağlamda düşünsel süreci aktarma yöntemi olarak tek bir tanım getirmek olası değildir; ancak mekânı okuma aracı olarak kabul edilebilecek anahtar kelimeler, bu sürecin takip edilmesine yardımcı olabilir. Böylelikle bireysel ancak mekân ile ilintilenen düşünsel ve yaratıcı süreç, bir aktarım yöntemi olarak iç mimarlık eğitiminde önemli bir araştırma konusudur. Bu araştırma ise anlamsal ve yapısal nitelikleri ile mekânı bir sorgulama nesnesi olarak ele almaktadır. Böylece, mekân bileşenleri, tanımlanan geometriler, tasarlanan ürünler ve kullanılan renk şemaları olabileceği gibi çıkış noktasını aktaran görsel, düşünsel analogiler değerlendirilebilir. Renk ve örüntü aracılığıyla kavram aktarma aracı olarak iki ve üç boyutlu medyanın tasarım stüdyosu aracılığıyla etken bir

biçimde kullanılabilirliği, anlamsal değer ve niteliklere bağlı bir mekânsal değerlendirme stratejisi sunabilir.

Kavram aktarım aracı olarak renk ve örüntü, tasarlanmış bir mekânsal yaklaşım için önemli bilişsel veriler sunmakta, böylelikle gündemine uygulama boyutunun reel pratiğini deneyimlemek anlamında ışık, malzeme, yüzey ve öznel algı durumunu almaktadır. Kavram aktarımında bu deneyim, renk harmonisi ve örüntü ile vurgulanan mekânsal etkisi ile kullanıcıyı değerlendirmeyi, atmosfer yaratımındaki rolü sebebiyle renk şemalarını ele almayı gerektirmektedir.

Christopher Alexander'a göre kavramsal yaklaşımın dilini keşfetmek sonsuz olasılık sunmaktadır. Bu dilin kendisinde yükseklik, malzeme, dolu-boş ve farklı bileşenler ile 'yaparak öğrenme' metodu kapsamında dilsel üretim gerçekleştirilmektedir.

Bir dil örüntüsü, her bir kimseye biricik ve sonsuz çeşitlilikte yapı inşası sunar tıpkı kendi gündelik dilindeki sonsuz ve sınırsız güç, çeşitlilikteki cümle kurabilme yetisi gibi...
(Alexander, 1980: 192)

Böylelikle kavramın kendisinde yer alan düşünsel ve metinsel süreç dil, dolayısıyla da bir örüntü ile bağlantılıdır. Böylece öğrenciler, eğitsel süreç içerisinde özgün tasarımcı kimliğini edinebilme amacıyla bu dilin farklı medyalarını kullanmakta ve bu medyaların da yeniden üretimini keşfetmektedir.

RENK KULLANIMI

Bauhaus ve sonrasında kurulan birçok tasarım okulu Kandinsky tarafından detaylandırılan renk teorisini renk anlatısı için temel yaklaşım olarak kullanmıştır. Kandinsky'nin tanımlamasına göre renk bir tasarımda sadece yardımcı eleman değil, geometrinin tanımlanması ve fikrin aktarılması için ana eleman olarak benimsenmelidir (Kandinsky, 1926: 7). Kandinsky'nin renk teorisinde zıt renklerin farklı uygulamaları dikkat çeker (Riley II, 1995: 85-86). Gothe ve Runge tarafından aktarılan ve sarı-mor, kırmızı-yeşil ve mavi-turuncu zıtlıklarına Kandinsky'nin teorisinde katı bir tanımla bağlı kalınmaz, sarı-mavi, turuncu-mor arasında da harmonik bir tanım yapılır (Riley II, 1995). Kandinsky'nin anlatısına göre, bir tasarımı tanımlamak için noktadan çizgiye, çizgiden düzleme aktarım büyük önem taşımaktadır. O'na göre, oluşan düzlemlerin ve hatta çizgilerin, renk kullanımıyla desteklenmesi, geometrinin tanımlanması bu yolla ileri boyuta taşınabilir. Böylelikle Kandinsky'nin yaklaşımı, renk kuramının ve tasarım alanındaki aktarımın temeli olarak da kabul edilebilir. Bu çalışma içerisinde öğrencilere aktarılan temel renk teorisi ana kaynak olarak Kandinsky'nin renk teorisini ele almıştır. Bu teoriden yola çıkarak oluşturulan renk harmonisi tanımları da öğrencilere aktarılmıştır.

Renk harmonileri O'Connor tarafından "bir araya geldiklerinde memnuniyet hissi oluşturan renk grupları harmonik olarak kabul edilebilir" şeklinde tanımlanmıştır (O'Connor, 2010: 268). Ostwald tarafından yapılan çalışmalarda, tanımlanan renk teorisi kullanımı ile renk harmonileri beş temel kodlama ile saptanmıştır (Granville, 1994). Bu beş harmoni, temelde tek rengin harmonisi, komşu renklerin harmonisi, zıt renklerin harmonisi, bölünmüş zıt renklerin harmonisi ve üç renk harmonisi olarak gruplanabilir. Gruplanan renk harmonilerinin aktarımında görsel örneklendirmeler de kullanılmış ve kavram aktarım sürecinde rengin nasıl kullanılabileceği daha net tanımlanmaya çalışılmıştır.

Pedagojik anlatım çalışmalarının da dikkate alınarak uygulandığı bu çalışma, görsel veri aktarımının öğrenme deneyimlerini kolaylaştırdığını tekrar ortaya koymuştur (Schell, Ferguson, Hamoline, Shea, & Thomas-Maclean, 2009: 340-341). Yapılan çalışmada aktarılan renk bilgisi Kandinsky ve Ostwald'ın teori çalışmalarını temel almıştır. Bunun yanı sıra pedagojik olarak olumlanan aktarım yöntemleri de göz önünde bulundurularak örnekler üzerinden aktarım kolaylığı sağlanmaya çalışılmıştır.

ÖRÜNTÜ (*PATTERN*) KULLANIMI

Çalışmanın renk bilgisini destekleyen örüntü dili ve öğrenciler ile paylaşımının teorik altyapısını Christopher Alexander'ın, *A Pattern Language* (Alexander, 1977) oluşturmuştur. Alexander'a göre örüntü, dilsel aktarımıyla ve toplumla bütünlük bir yapıdadır ancak her bir bireyin kendi ifadesi, biricik parçayı oluşturmaktadır (Alexander, 1977). Ayrıca, renk harmonisi örüntü çalışması için elzemdir ve yeterli miktarda kullanımı gerçekleştirilebilirse mekân tasarımının diğer bileşenleri ile iletişimi yoğunlaştırmaktadır. Böylelikle O'na göre renk, bir örüntü ağını oluşturmaktadır.

Mekânsal planlama bu anlamda farklı örüntülerin bir arada okunurluğu bulunan bütüncül bir süreç olarak kabul edilebilir ve tasarım ile sosyal etkileşime ait tasarımcının üretmekte olduğu dilsel, düşünsel çözümleri içermektedir. Alexander'ın (1977) çalışmasında, iki yüz otuz beş örüntü tarifi yer alırken, mekânsal örüntünün iki kere üst üste aynı yolla gerçekleştirilmeden milyonlarca farklı biçimde gerçekleştirilebileceği aktarılmaktadır.

Bu çözümlerinin kendisi ise Alexander'ın tarifi ile kent ölçeğinden başlamakta olan ve kişinin özgün alanına ait örüntüleri tarifleyen bir yöntem ile ele alınmıştır. Örüntü iç mekân tasarımında, dilsel bir aktarım ile fiziksel bileşenlerin tekil ve çoğul olarak etkileşimde bulunduğu (mekânsal donatı, açıklık, duvar düzlemleri v.b.) bir sistem olarak kabul edilebilir. Bu araştırma kapsamında ele alınan teorik altyapıyı ise kalın duvarlar (*thick walls*) bölümü desteklemektedir (Alexander, 1977).

Burada gerçekleştirilen mekânsal çözümler, bu araştırmanın yazarları aracılığıyla eğitsel aşama ile ilintilendirilmiştir. Eğitsel aşama iki yüz otuz beş örüntünün sınıflandırması ile ilişkilendirilmektedir. Böylelikle bir örüntü tarifi gerçekleştirmekte iken; tanımlama, bağlantı listesi oluşturma, bilimsel bir veri ile destekleme, diyagram yolu ile örüntü bütünüyle ilişki kurulması bu çalışma aracılığıyla öngörülmüştür. Alexander tarafından kurulan örüntü tanımlamaları öğrencilere aktarılırken yazarların bu tanımlamaları kullanarak oluşturduğu tablo altyapı olarak kullanılmıştır (Tablo 1).

Tanımlama (<i>Identification</i>)	Problem Tanımı
Bağlantılı Örüntü Listesi (<i>List of Connection</i>)	Örüntü ve İlişki Kurmakta Olduğu Diğer Mekânsal Örüntülerin Listelenmesi
Bilimsel Veri ile Destekleme (<i>Description</i>)	Bilimsel Bir Bulgu ile Desteklenmesi
Diyagram Çalışması ile Örüntü Dilini Keşfetme (<i>Diagrammatic</i>)	Diagram Yolu ile Örüntü Oluşturma

Tablo 1. Christopher Alexander'a Göre Örüntü Çözüm Önerisi

Mekânsal çözümler kapsamında, iki boyutlu tasarım ögesi olarak özellikle mekân yaratma potansiyeli bulunan düşey düzlemler, renk ve örüntünün ikinci ve üçüncü boyut medya karşılıklarının aranabileceği yapısal elemanlar olarak kabul edilmiştir. Böylelikle düşey düzlemler, iki boyut ve üçüncü boyutu üretebilen birimler olarak bütüncül örüntü ağının yapısal elemanlarını oluşturmaktadır. Alexander bu araştırmanın bütüncül yaklaşımını ucu açık ancak kendi içerisinde eylem gereksinimi tanımlayıcı, boyutsal ihtiyaçlar kapsamında değerlendirilmesi gerekliliğini de vurgulamaktadır. Böylelikle düşey düzlemlerde gerçekleştirilebilecek örüntü tarifi için yapısal eleman kullanımı gereksinimi vardır.

Alexander nokta, çizgi, yüzey ilişkisini ele alırken dolu boş ilişkilerinin önem kazanmakta olduğu süreci "...planlama neredeyse kesin ise, duvarlardan inşa edilen oturma birimlerine, tezgâhlara,

dolaplara ve raflara, boşluklara (nişler) inşasını gerektiren son bir süreç vardır...” biçiminde açıklamaktadır (Alexander, 1977: 909). Ancak bu sürecin sıfırdan planlanan bir mekânsal oluşumda gerçekleştirilebileceği gibi inşası gerçekleştirilmiş bir birim kapsamında da uygulanabileceğini aktarırken her iki durumda da örüntü uygulamasının mevcut duruma uygunluğunun özne ve nesne ilişkisinin kurulması gerekliliğini aktarmaktadır.

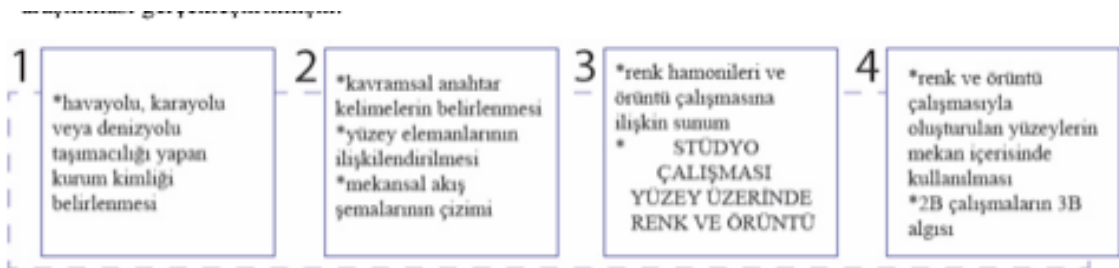
Bu çalışmanın araştırmakta olduğu konu, özne ve nesne ilişkisinin kurulmasında bir araç olarak yer alan renk ve desen kullanımının iç mimarlık eğitim sistemine olan katma değerinin kendisidir. Ayrıca iç mimarlık öğrencilerinin, yüzey tasarımı ve elemanlarını farklı boyutlarla deneyimlenmesi amaçlanmıştır. Bu deneyim sırasıyla, iki boyutlu bir organizasyonu gerçekleştirilmesini, örüntü tasarımının keşfedilmesini ve üçüncü boyut karşılıklarının irdelenmesini gerektirmiştir. Bu kurgunun parçası olan mekânsal bileşenlere ait geliştirilmesi amaçlanan farkındalık, mekânsal atmosfere olan katkıyı ve zenginleştirici etkiyi barındırmıştır. Bu anlamda iç mimarlık eğitimini sürdürmekte olan ikinci sınıf öğrencilerinin düzeyinde belirtilen farkındalık ve sorgulama metodunun tanıtılması çalışmanın ana amacı olarak yer almıştır.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bir ‘Ticari İşlev İçin Çekirdek Mekân’ temalı stüdyo gündemi, seçili kurum kimliği dâhilinde tasarlanması beklenen stant üzerine yoğunlaşmaktadır. Stant yapısının konumlandırılacağı alan, öğrencilerin seçimi ile belirlenmiştir. Ancak burada kısıt olarak yarı-açık, kapalı bir mekânda konumlandırılması ön koşulu belirtilmiştir.

Stüdyo işleniş sürecinin ilk basamağında, kurumsal kimlik ve mekânsal karşılıkları hakkında iki ve üç boyutlu medya öğeleri sunumu gerçekleştirilmiş, kurumsal kimlik öğelerinin iki boyutlu üretim biçimleri hakkında bilgi aktarımı sağlanmıştır. Bu bilgiler ışığında öğrencilerin ikiye kişilik gruplar halinde çalışarak kurumsal kimlik araştırması gerçekleştirmesi beklenmiştir. Havayolu, karayolu veya denizyolu taşımacılığı yapan kurum seçimi gerçekleştirmekte olan öğrenciler, kurumun kimliğini analiz etmişlerdir. Analiz çalışması, kurum kimliği ve kimliği ile eşleşen renk çeşitliliği, kurumsal söylem ve kurumsal imgenin, tarihsel süreç içerisindeki değişimini içermiştir. Öğrencilerin, kurum kimliği araştırmaları doğrultusunda, kavramsal yaklaşım gerçekleştirmeleri ve anahtar kelime seçkisinde bulunmaları beklenmiştir. Kurumsal kimliğin temellenmekte olduğu bağlamsal etkenler ve stantın yerleştirilebileceği iç mekân önerileri bu aşamada sözel olarak irdelenmiştir. Öğrenciler bu anlamda yürütücüler tarafından belirlenen 81 m² taban alanını, grup çalışmasında belirledikleri alan tarifine uygun bir biçimde konumlandırmış, bu çerçevede bağlamsal sınırlılıklar, stantın yakın çevre yaklaşımını ve erişim noktalarını belirlemiştir.

Sürecin ikinci basamağında öğrenciler, bireysel olarak çalışmaya başlamış ve grup çalışmasında temellendirdikleri anahtar kelimelerin (örnek: parçalanma, iç içe geçme, katmanlılık, çizgisellik) mekânsal planlama ve mekân bileşenleri ile karşılıklarının arayışını gerçekleştirmiştir. Problem tarifinin ayrıntı alt başlıklar ve fonksiyonel içerikte çalışılması, grup çalışması aracılığıyla elde edilen kavramsal yaklaşımın mekânsal çeşitliliğinin üretilmesini desteklemiştir. Bu aşamayı takiben, çalışmanın örnek incelemesini oluşturan kısa süreli problem tanımı kapsamında renk ve örüntü araştırması gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2. Çalışmanın Süreç Tablosu

Uygulama öncesinde öğrencilere renk harmonileri ve örüntü çalışmasına ait literatür taraması aktarılmış, araştırma yöntemleri hakkında sunu gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada üretilen iki boyutlu çalışmalar, Temel Tasarım Eğitimi ile geri bildirimli çalışmakta olan yüzey dokusu araştırmalarını içermiştir. Öğrencilerden, tasarlanan stant biriminin düşey ve yatay elemanlarına bu yüzey dokusu çalışmalarının bütünleştirilmesi beklenmiştir. İki boyut medyasının kullanılarak üretim sürecinin gerçekleştirilmesi, düşünsel ve eğitsel süreçte ikinci, üçüncü boyutta eş zamanlı düşünme becerisinin güçlendirilmesi anlamında önem taşımaktadır. Örüntü tarifinin kavramsal yaklaşım ve kurumsal kimlik bütünlüğü ile ele alınma aşamasında, öğrencilere aktarılmış pozitif ve negatif renk kullanım ilişkisi, dolu boş ilişkisini göz önünde bulundurmaları gereksinimi aktarılmıştır. Süreç tablosu kullanılan yöntemleri ve izlenen süreci özetlemektedir (Tablo 2). Ek olarak, renk ve örüntü çalışmasında üretim biçimlerinin araç kısıtı sunulmamakla birlikte, dijital veya el üretimi ile gerçekleştirebilme olanağı sunulmuştur. Ancak öğrenciler, iki boyutlu aktarım çalışmalarını dijital ortam üzerinden aktarmayı tercih etmiştir.

KATILIMCILAR

Öğrenci ve stüdyo yürütücüleri ile geri bildirimli olan bu çalışma, on beş öğrenciyi kapsamına almıştır. Tüm öğrenciler öncelikle kurum logosu ve kavramsal çıkış noktalarından faydalanarak birer örüntü örneği tasarlamışlardır. Sonraki aşamada, katılım gerçekleştiren 15 öğrenci de tasarladıkları örüntüleri mekanlarında düşey, yatay veya her iki düzleme de aktarmışlardır. Çalışma 2018-19 bahar yarıyılı içerisinde tamamlanmış olup, öğrenciler çalışmalarını final paftaları üzerinde teknik çizim ve kolajları ile aktarmışlardır.

KAVRAM ÜRETİM ARACI OLARAK RENK VE ÖRÜNTÜ KULLANIMINA İLİŞKİN BULGULAR

Öğrenciler tarafından dijital ortamda ortaya çıkarılan iki boyutlu örüntü çalışmaları anlatılan beş tip renk harmonisi başlığı altında gruplanmıştır. Renk kullanılarak yapılan çalışmaların 15 tanesi değerlendirmeye uygun bulunmuştur. İki boyutta yapılan renk ve örüntü şemaları ile örüntülerin kullanıldığı mekânsal araştırmalar ayrı değerlendirilmiştir.

Renk ve örüntü çalışmaları dokuz öğrenci tarafından beş saat içerisinde tamamlayabilmiş, diğer öğrencilere ek iki saat tanınmıştır. Çalışmalar değerlendirildiğinde on beş öğrenciden üçü zıt renklerin harmonisini, diğer üç öğrenci komşu renklerin harmonisini, iki öğrenci tek renk harmonisini, dört öğrenci bölünmüş zıt renklerin harmonisini, üç öğrenci ise üç renk harmonisini örüntü çalışmasında kullanmayı tercih etmiştir (Tablo 3).

Renk çalışmalarının değerlendirilmesi beş alt grup üzerinden kümelendirilirken süreç tablosunda da yer almakta olduğu gibi (Tablo 2), üretilen iki boyutlu çalışmalar farklı kavramsal arayışlar üzerinden örüntü tarifini desteklemiştir.

Toplam Öğrenci Sayısı	Zıt Renkler Harmonisi	Komşu Renk Harmonisi	Tek Renk Harmonisi	Bölünmüş Zıt Renklerin Harmonisi	Üç Renk Harmonisi
15 Öğrenci	3 Öğrenci	3 Öğrenci	2 Öğrenci	4 Öğrenci	3 Öğrenci

Tablo 3. Renk Harmonileri ve Örüntü Çalışmalarının Değerlendirmesi

Kavramın üretim aşaması, renk ve örüntü şeması aracılığıyla, kurum kimliğinin üretilmekte olduğu bağlamdan, stant tasarımının gerçekleştirilebileceği alandan, kurum kimliğine ait imge ve imgenin

yeniden yorumlanması ile gerçekleştirilmiştir. Örüntü tarifi ve kavramsal yaklaşım bağlantısı bu anlamda çeşitlenen örnek tanımlarından incelenebilir.

Tablo 3'te aktarıldığı üzere, renk harmonilerinin kullanımının dengeli bir dağılıma sahip olduğu belirtilebilir. En çok tercih edilen renk harmonisi dört öğrenci tarafından aktarımı gerçekleştirilen bölünmüş zıt renklerin harmonisidir. Fakat görülen fark bir kişi ile sınırlıdır. Tablo 4'te aktarıldığı gibi, öğrenciler çoğunlukla seçtikleri kurumların logolarında bulunan renkleri tercih etmiş, tasarlama eylemi sırasında mevcut renklere ekleme veya eksiltme yapmışlardır. Mevcut renklere ekleme veya eksiltme kararları, yüzey kararlarında yer alan örüntü dilinin mekânsal olarak katkısını bileşenleri üzerinden irdeleme yoluyla gerçekleşmiştir.

Kullanılan Renk Harmonisi	Kavramsal Anahtar Kelimeler	Örüntü Çalışmaları
1. Grup Karşıt Renklerin Harmonisi	Kırılma, parçalanma, iç içe geçme Katmanlar oluşturma Dağılma, bölünme Topoğrafya, kademelendirme	
2. Grup Komşu Renklerin Harmonisi	Yükseltmeler oluşturma Kenetlenme, süreklilik	
3. Grup Bölünmüş Zıt Renklerin Harmonisi	Büyüme, parça-bütün, dağılma	
4. Grup Üç Ana Rengin Harmonisi	çoğalma, kırılma duraksama	
5. Grup Tek Renk Harmonisi	Bütünlük, iç içelik	

Tablo 4. Renk Harmonileri ve Örüntü Çalışmaları

Birinci grup örneklerinde (Karşıt Renklerin Harmonisi), ‘öğrenci aktarımı’ ile temsil edilmekte olan yaklaşım, birinci alt başlıkta, kurum kimliğinde yer alan logonun biçimsel olarak kırılması, parçalanmasında (Ortadoğu Ülkesi Havayolu Kurumsal Kimliği, kum tepeleri ile ilişkili topografik özellik yorumu) çalışılmış bir örüntü ve renk şemasını içermiştir. 1. grup içerisine dahil edilen ikinci örnekte, seçilen kurumun demiryolu taşımacılığı yapıyor oluşundan elde edilen diyagonal çıkış noktası ve katmanlı yapı örüntü üzerinden aktarılmaya çalışılmıştır. Kavramsal yaklaşım bağlamdan, Anadolu’dan temellenmektedir. Raylı ulaşım sistemleri kurumsal kimliği kapsamında ele alınmıştır. Öğrencinin örüntü tasarımı, coğrafyayı kapsayıcı nitelikli kurum kimliğini temsil eden parça-bütün ilişkisi ile değerlendirilmiş, büyüme durumu kavramsal yaklaşımını ifade etmiştir. Seçilen renklerin kurumun logosunda yer alan mavi ve kurum logosunda yer alan kırmızı rengin sarı ile karışımıyla elde edilen turuncu renktir. Üçüncü alt başlıkta ise, havayolu firmasının kurumsal kimliğinde logo üzerinden tarif edilen imgenin hareket durumu (Uzakdoğu Ülkesi Havayolu Kurumsal Kimliği, Uçma Eylemi) kavramsal çıkışı tanımlamakta, örüntü tarifinde dağılma ve bölünme ilişkisinde yorumlanmaktadır. Özellikle 1. Örnekte daha iyi anlaşıldığı gibi, öğrenciler zıt renklerin harmonisini açık ve koyu tonlamalarla birleştirerek iki boyutlu örüntülerine derinlik algısı kazandırmaya çalışmışlardır (tablo 4).

İkinci grup örneklerindeki (Komşu Renklerin Harmonisi) ilk örnek, seçilen kurumun coğrafi konumlanmasını incelemiş, bu coğrafyada öne çıkan kaligrafi sanatını ve bu sanatın çizgisel karakterini çıkış noktası olarak almıştır. Devamlılık ve organik yapıda olma fikri tasarımın bütünüyle birlikte örüntü çalışmasını da şekillendirmiştir. İkinci öğrenci çalışmasının kavram anahtar kelime bulguları, kurum kimliğine ait ‘tırmanmaya devam et’ söylemi üzerinden temellenmiş (Kıtalararası Uçuş Gerçekleştiren Havayolu Kurumsal Kimliği) kademelendirme, yükselteler oluşturma kurgusunu taşımıştır (tablo 4).

Üçüncü grup olan bölünmüş zıt renklerin harmonisi altında dört çalışma gruplandırılmıştır. Bu gruptaki tüm çalışmalar için genel çıkış noktalarının parça-bütün ilişkisi, bölünme ve büyüme olduğu söylenebilir. Özellikle ikinci ve üçüncü çalışmalar yaklaşım olarak çok benzer özellikler taşımaktadır. Aralarındaki fark ise üçüncü örneğin kurum logosundan yola çıkarak diyagonal bir yaklaşım getirmiş olmasıdır (tablo 4).

Dördüncü grup olan üç ana rengin harmonisi üç çalışmayı barındırmaktadır. İkinci ve üçüncü örnek daha iri parçaları içermekteyken, ilk örnek daha parçalı yapıdadır. Üç ana rengin dikkat çekici özelliğini kırmak adına, üç çalışmada da renklerin kroması öğrenciler tarafından düşürülmüş, renklerin daha nötr tonlara yaklaştırılmıştır (tablo 4).

Son gruplama olan beş rengin harmonisi grubunda ise iki çalışma sınıflandırılmıştır. İki çalışmada da hâkim bir gridal alt yapı görülmektedir. Renklerin sadece açık (tint) tonları tercih edilmiş ve renk kromaları normale göre düşürülmüştür.

Tüm örüntü çalışmaları değerlendirildiğinde, kavramsal anahtar kelime karşılıkları ile temel geometrik formların kompozisyon arayışlarının yanı sıra, serbest biçimsel yaklaşımla gerçekleştirilen çizgisel elemanların örüntü tarifindeki etkisi, öğrenciler tarafından deneysel bir inceleme sürecine tabi tutulmuştur. Deneysel süreçte ortaya çıkan yaklaşımlarda sınırlar, grid kullanılarak oluşturulan modülasyon arayışı, tekrar elemanları kullanımı, çeşitli formların büyüme-küçülme ilişkisi dâhilinde zıtlık oluşturma, merkez oluşturma ve merkezden yayılım gösterme gibi eğilimlerin gözlemi gerçekleştirilmiştir. Ek olarak, temel geometrik formlara ait parçalı, kümeli, dağınık, ortogonal ve diyagonal yerleşim biçimlerinin tercih edildiği gözlemlenmiş, dolu-boş, parça-bütün ilişkisiyle tanımlanması yaygın bir eğilim olarak yer almıştır.

TASARLANAN ÖRÜNTÜLERİN MEKÂN BİLEŞENLERİNDE KULLANIMINA İLİŞKİN BULGULAR

Mekânsal karşılıkların arayış sürecinde, örüntü üretiminin bileşenler üzerinden üçüncü boyutta yer alabilecek fonksiyonel, yapısal elemanlara dönüşüm gösterebileceği aktarılmıştır. Ancak birincil anlamda üretimi gerçekleştirilen ve tartışılan örüntü dili, kavramsal anahtar kelime ve kurum kimliği ile katmanlı olarak ilişik kurma gerekliliği bulunan bir temsil ögesi olarak değerlendirilmiştir.

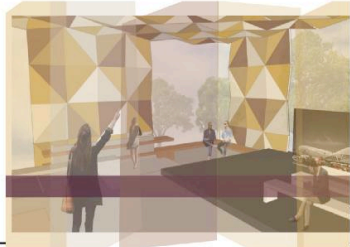

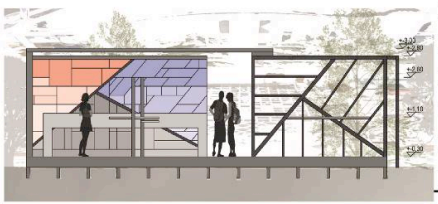

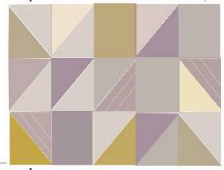

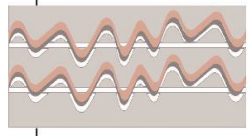
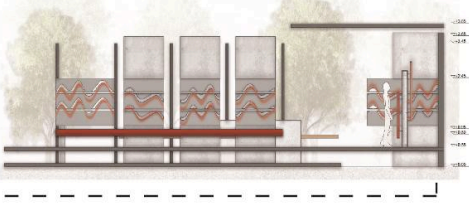

Örüntü tarifinin mekân bileşenlerinde yatay veya düşey düzlemsel nitelikte ve arklı ölçeklerde değerlendirilebileceği bireysel kritiklerde tartışılmıştır. Tasarlanan örüntü çalışmalarının mekândaki fonksiyonlara hizmet etmesinin/beraber çalışmasının asıl hedef olduğu kritikler esnasında tekrar vurgulanmıştır. Öğrencilere mekândaki kullanıma ve değişikliklere göre örüntü tasarımını da parçalı, bütüncül veya form olarak deforme ederek kullanabilecekleri bilgisi verilmiştir. Çıkan örnekler istenen ölçeklere büyük ölçüde uygun bulunup gruplandırılarak değerlendirilmiştir (Tablo 5,6,7). Tablo 5, 6 ve 7 on beş öğrencinin örüntü çalışmalarını mekân organizasyonu içerisinde nasıl kurguladıklarını gruplamalar altında göstermektedir.

Tablo 5 içerisinde ilk sınıflandırma zıt renklerin uyumunu tercih eden öğrencilerin çalışmalarını içermektedir. İlk ve üçüncü çalışma aynı kurumu tercih eden öğrencilerin çalışmalarını yansıtmaktadır (tablo 5). İki öğrenci de kurum logosundaki kırıklı yapıyı ve zıt iki kurum rengini (sarı-mor) tercih etmiştir. İlk örnekteki öğrencinin renklerin koyu ve açık tonlarıyla (shade ve tint) örüntü tasarımına daha derin bir ifade sağladığı görülmektedir. Her iki öğrenci de iki boyuttaki örüntü çalışmalarını yatay ve düşey düzlemler üzerinde kullanmış, yüzeylerine rölyefik bir doku katmıştır. Zıt renklerin uyumunu (mavi-turuncu) tercih eden diğer örnek ise örüntü tasarımını sadece düşey düzlem üzerinde konumlandırmış, örüntü çalışmasının üç boyutlu mekansal karşılığını diğer iki örneğe göre daha sınırlı bir kullanımda bırakmıştır (tablo 5).

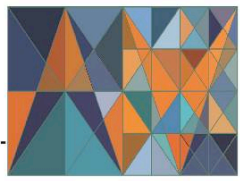
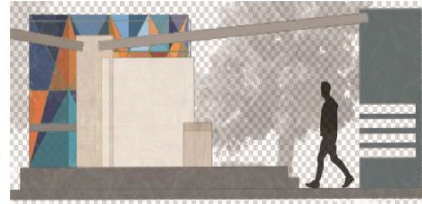

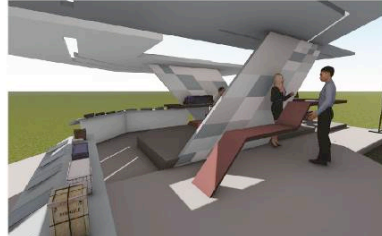

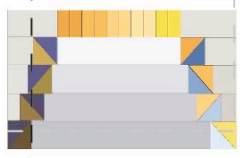

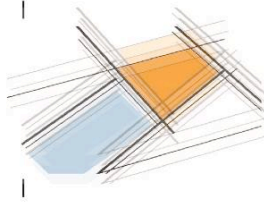

Tablo 5 ve 6'nın ilk bölümünde yer alan örnekler komşu renklerin harmonisi olarak gruplandırılan örüntülerin kullanıldığı tasarımlardır. İlk örnek incelendiğinde örüntünün parçalanarak devam eden yüzeyler üzerinde tekrarlandığı görülmektedir. Bu örnek ayrıca yapısal donatı elemanlarını da örüntü mantığı dahilinde tasarlaması açısından dikkat çekmektedir. Çizgisel olarak tanımlanan oturma ve çalışma düzlemleri ile kotları belirleyen çizgiler tasarımın bir bütün olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır (tablo 5). Komşu renklerin harmonisi grubundaki ikinci örnekte ise tercih edilen renklerin seçilen kurum logosu dışında renkler oluşu on beş öğrenci içerisinde sadece bu örneğin içerdiği bir tasarım kararıdır. Örüntü tasarımında arka plan rengi olarak tercih edilen kroması düşürülmüş sarı renk mekâna aktarılırken öğrenci tarafından kaldırılmış ve yerine koyu gri rengi tercih edilmiştir (tablo 5). Komşu renklerin harmonisi altında gruplandırılan son örnek, hava yolu taşımacılığı yapan bir kurum adına tasarlanmıştır. Bu durumdan ve kurumun logosundan yola çıkarak örüntü dilinde de devam eden ve eğrisel bir yapıda olan modül tanımlanmıştır (tablo 6). Kurumun logosunda var olan lacivert rengi ve mavinin komşu rengi olan yeşil bir arada kullanılmıştır. Örüntü dili mekânın yatay ve düşey yüzeylerinde devam edecek şekilde kullanılmıştır. Bu anlamda bakıldığında örüntü dili üzerinde yakalanan devamlılık fikri üçüncü boyutta mekân tasarımında da kullanılmıştır.

Tablo 6 bölümünde zıt renk harmonilerini kullanan örüntü çalışmalarını ve mekansal kullanımlarını içermektedir. Bu gruplandırma altındaki tüm örnekler örüntü çalışmalarını sadece düşey yüzeyler üzerinde kullanmıştır. Bu gruplandırmadaki ikinci ve üçüncü örnekte, tasarlanan örüntüler mekâna aktarılırken değişiklikler yapıldığı görülmektedir (tablo 6). İkinci örnekte örüntü dilindeki hâkim renk kullanımının mekâna aktarıldığında kroma azaltılması yapılarak nötr gri renge yaklaştırıldığı ve yüzeylerin tasarımına göre örüntü içerisindeki parçaların açılı bir görünüme dönüştüğü görülmektedir. Üçüncü örnekte ise örüntüde tercih edilen gri tonlamalar mekân içerisinde kaldırılmış yerine sarı renk kullanılmıştır (tablo 6). Ayrıca, Tablo 6 içerisinde yer alan bölümünde zıt renk harmonilerini içeren örüntüler öğrenciler tarafından sadece düşey düzlemler üzerinde kullanılmıştır. İkinci ve dördüncü

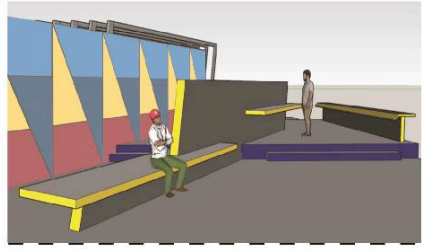

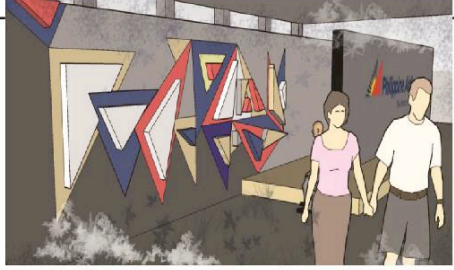

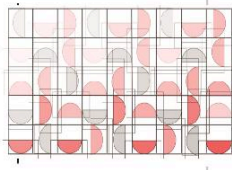

örnekte öğrencilerin örüntüler üzerinde kullandıkları renkleri başka yüzeyler üzerinde de tercih ettikleri görülmektedir (tablo 6).

	Kurumun Logosu	Örüntü	Örüntü Tasarımının Mekansal Kullanımları
Zıt Renklerin Harmonisi			
			
			
Komsu Renklerin Harmonisi			
			

Tablo 5. Örüntü Çalışmalarının Mekânsal Yansımaları

Komşu Renklerin Harmonisi	Kurumun Logosu	Örüntü	Örüntü Tasarımının Mekansal Kullanımları
			
Bölünmüş Zıt Renklerin Harmonisi			
			
			
			

Tablo 6. Örüntü Çalışmalarının Mekânsal Yansımaları II

	Kurumun Logosu	Örüntü	Örüntü Tasarımının Mekansal Kullanımları
Üç Renk Harmonisi			
			
			
Tek Renk Harmonisi			
			

Tablo 7. Örüntü Çalışmalarının Mekânsal Yansımaları III

Tablo 7 içerisinde yer alan üç renk içeren örüntüler öğrenciler tarafından sadece düşey düzlemler üzerinde kullanılmıştır. Üç renk harmonisi kullanan ikinci örnekte, öğrenci kot farkı ve et kalınlıklarında da benzer renkleri tercih etmiş ve perspektifte çizgisellik algısı kazandırmıştır. Tek renk harmonisi kullanan iki örnekte de öğrencilerin örüntü çalışmalarını hem düşey hem de yatay düzlemlerde kullandıkları görülmektedir (tablo 7).

Mekânsal bileşenler üzerindeki temsillerden de anlaşılacağı gibi, yatay ve düşey yapısal elemanlarda değerlendirilen örüntü çalışması, yapısal donatı üretimi bakımından değerlendirilememiştir. Bu anlamda, hacimsel olarak boşaltmalar ya da kot farklılıkları ile yüzey üzerindeki etkisi deneyimlenebilmiş ve araştırmanın kısıtları olarak yer almıştır.

SONUÇLAR

DeneySEL bir araştırma süreci barındıran bu çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular, probleme yaklaşım ve çeşitliliğinin sonsuz ve sınırsız üretim biçimini çoğul yöntemle denemenin yaratıcılık süreci üzerine olumlu etkiler barındırdığı yönündedir. Her bir kişinin sürece farklı bilişsel çeşitlilik ile katılım gösterdiği gözlemlenmiştir. Bütüncül sürecin, problem karşısında yaratıcı düşünce ve üretme becerisine olumlu katkısı bulunabileceği de belirtilebilir. Öğrencilerin kavramsal yaklaşım ilişkisini geliştirme aşamasında renk ve örüntü konulu kısa süreli sınıf içi üretimi, iç mimarlık eğitimi pratiğinde artırılması gerekliliği bulunan yüzey çalışmalarının önemini vurgulamıştır.

Kısa süreli problem tanımında atölye deneyimi deneySEL süreci barındırmış, eğitimde olanaklar ve kısıtlar sunabilmiştir. Atölye eğitimine olan katkısı, problem çeşitliliği ve üretim pratiklerini arttırmak bakımından ön plana çıkarken çalışmanın kısıtları, üçüncü boyut elemanlarını üretme potansiyelinin değerlendirilmemesi olarak belirtilebilir.

toplam öğrenci sayısı	örüntü çalışmasını tamamlayan öğrenci sayısı	örüntü çalışmasını mekana aktaran öğrenci sayısı
15	15	15
	örüntü çalışmasını düşey düzlemde kullanan öğrenci sayısı	10
	örüntü çalışmasını düşey ve yatay düzlemde kullanan öğrenci sayısı	5

Tablo 8. Katılımcıların Örüntü ve Rengi Mekân Bileşenlerinde Kullanımı.

Mekân tanımlamaları ve örnek çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda, örüntü ve rengin tasarım kalitesini ve zenginliğini arttırabileceği öngörüsü ön plana çıkmaktadır. Örüntü çalışmalarının iki boyutlu grafik düzeyden üç boyuttaki mekânsal donatılar ile eşleşmesinde eksiklikler olması çalışmanın kısıtlamalarından biri olarak yer alabilir ancak ilerleyen araştırmalar için bu kısıtlar yeni bir araştırma gündemini tanımlayabilir.

Bir diğer kısıtlama ise mekânsal araştırmalara başlamış olan öğrencilerin dörtte üçünün örüntü çalışmasını yatay ve düşey düzlemde bütüncül olarak değerlendirememiş olmasıdır. Öğrencilerin mekân çalışmalarının atölye çalışmalarıyla derinleşeceği bilgisi göz önünde bulundurularak bahsi geçen kısıtlamaların giderilebileceği düşünülebilir.

Sonuç olarak, kurumsal kimlik, geometrik çıkarım, renk analizleri ve mekânsal algılama süreçlerinin dâhil edildiği atölye çalışmasının, üç boyutlu algıyı ve kalıcı öğrenme sürecini güçlendirebileceği vurgulanabilir. Böylelikle, örüntü ve renk çalışmalarının iç mimarlık stüdyo eğitiminde yoğunluğunun artırılması, ürün çıktı kalitesinin de artırılabilir. İlerleyen çalışmalarda, örüntü ve renk çalışmalarının mekânsal tasarıma olan katkısının detaylı bir biçimde incelenme gereksinimi bu çalışma aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda bu çalışma, katılımcı sayısı ve yöntem bakımından bir altlık olarak tanımlanabilir, ilerleyen çalışmalar için kaynak oluşturabilir.

KAYNAKÇA

- Alexander, C. (1977). *A pattern language: Towns, buildings, construction*. New York: Oxford Univ.Pr.
- Alexander, C. (1980). *The Timeless Way Of Building*. New York: Oxford University Press.
- Granville, W. C. (1994). The Color Harmony Manual, a Color Atlas Based on the Ostwald Color System. *Color Research and Application*, 77-98.
- Kandinsky, W. (1926). *Point and Line to Plane*. Michigan: Cranbrook Press.
- Knoll, M. (1997). The project method: Its vocational education origin and international development. *Journal of Industrial Teacher Education* , 34(3), 59-80. Doi: <https://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JITE/v34n3/Knoll.html>
- O'Connor, Z. (2010). Colour Harmony Revisited. *Color Research and Application*, 35(4), 267-273.
- Reigeluth, C. M., & Carr-Chellman, A. A. (2009). *Instructional-design theories and models: Volume 3* New York: Routledge.
- Riley II, C. A. (1995). *Color Codes: Modern Theories of Color in Philosophy, Painting and Architecture, Literature, Music and Psychology*. Hanover and London: University Press of New England.
- Schank, R. C., Berman, T. R., & Macpherson, K. A. (1999). Learning By Doing. in C. M. Reigeluth (eds.), *Instructional-Design Theories and Methods: A New Paradigm of Instructional Theory 2*, 161-183. New York: Routledge.
- Schell, K., Ferguson, A., Hamoline, R., Shea, J., & Thomas-Maclean, R. (2009). Photovoice as a Teaching Tool: Learning by Doing with Visual Methods. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 21(3), 340-352. Doi: <http://www.isetl.org/ijtlhe/>
- Solso, R. L., MacLin, O. H., & MacLin, M. K. (2014). *Cognitive psychology*, 463, Harlow: Pearson Education Limited.
- Tschimmel , K. (2010). Design as a perception-in-action process, International Conference on Design Creativity. *Design Creativity* , 223-230. London: Springer .
- Türk Dil Kurumu. (1957). *Türk Dil Kurumu yayınları*. Ankara: Türk Dil Kurumu.